

Kasteel Bouvigne gerestaureerd

Kasteel Bouvigne onder Ginneken, nu de zetel van het hoogheemraadschap West-Brabant, is gerestaureerd. Dit feit werd kortgeleden onderstreept toen prins Claus in de voorgevel van de kantine twee gedenkplaten onthulde, waarop alle eigenaren van Bouvigne van 1494 af staan vermeld.

Architect van deze restauratie en gedeeltelijke verbouwing was ir. J. de Wilde te Breda en het werk werd uitgevoerd door het aannemersbedrijf Nico de Bont en Zonen te Nieuwkuyk.

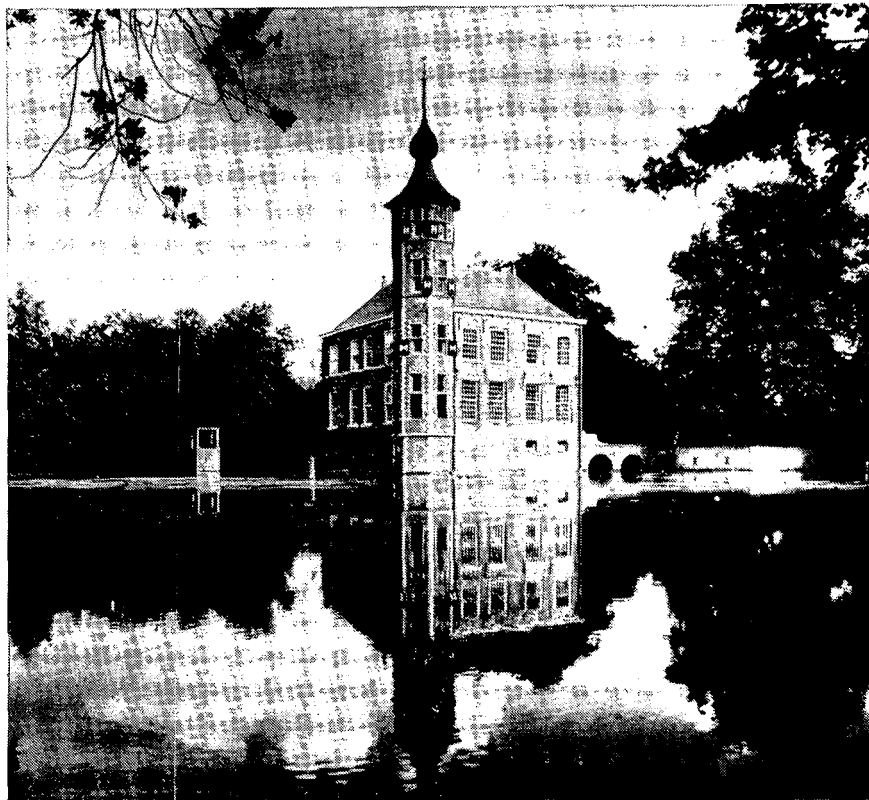
In totaal was er een bedrag mee gemoeid van circa twee miljoen gulden. En dat mag wel vrij fors worden genoemd.

In 1972 werd het kasteel door de gemeente Breda verkocht aan het toen pas opgerichte Waterschap West-Brabant, dat er zijn bestuurlijk, administratief en technisch centrum in vestigde. Het Waterschap kocht Bouvigne en ruim 50 ha rondom het kasteel voor een bedrag van f 1.400.000,- en tegelijkertijd werd ingehaakt op het bouwkundig onderzoek, dat ir. J. de Wilde al in opdracht van de gemeente Breda had ingesteld. Naar aanleiding daarvan had hij ook een restauratieplan ontworpen. Begonnen werd met het poortgebouw met de daaraan grenzende kantine en keuken.

Offers

Er zijn bij deze restauratie wel enkele offers gebracht. Zo werd een in de kelder onder de hal ontdekt oventje weggebroken omdat er een vierde keldersegment aangebracht moest worden. Veel ingrijpender was echter het besluit om alle twaalf dakkapellen, die door ir. Van der Steur in 1932 in renaissancestijl waren aangebracht naar de situatie van 1773 en ter vervanging van de drie dakvensters in Lodewijk XVI-stijl, nu te laten vervallen, zodat het dak geheel vlak gehouden werd. Het is ook opvallend dat de vier hoekschoorstenen weggelaten zijn. Er kwamen één schoorsteen voor de centrale verwarming en vier loden pironen voor in de plaats. De zinken goten werden vervangen door houten goten.

Maar ook binnen zijn er nogal wat veranderingen aangebracht. Omdat de kelders in de wintermaanden wel eens onder water stonden werd dit probleem – zoals dr. F. A. Brekelmans het schreef*) „rigoureuus” aangepakt. Er is een halve steen van de muren afgehaakt, evenals twee lagen van de vloeren. Het adviesbureau ir. Snellen te Breda heeft daarna een 30 cm dikke beton-

doos in alle kelders ontworpen. Mooi is dit niet, maar wel afdoende. Op de 20 cm uitstekende betonmuren werd 2 hoog een klampsteen gemetseld. waarachter de neon-verlichting onzichtbaar gemaakt wordt en waardoor voor de moeilijke kelderverlichting een goede oplossing gevonden is. Het zuidoostelijk deel van het kasteel heeft nooit kelders gehad. Er werd bij deze verbouwing een geheel nieuwe betonnen kelder gemaakt, waarin een witmarmeren keldertrap, toiletten en een pompkelder zijn ondergebracht.

Het trappenhuis werd belangrijk uitgebreid door de eiken trap over twee verdiepingen door te trekken naar de zolder.

Stucplafonds werden hersteld of volledig vernieuwd, de schoorsteenmantels, de lambrizeringen, kasten en deuren, alles werd gerestaureerd.

Aan de binnenkant werd tegen alle buitenmuren een klampsteen aangebracht met het oog op het nieuwe stucwerk.

Geheel vernieuwd werd de keermuur tussen de poort en de brug, maar wel in oude steen. Dit was nodig omdat de oude muur bijna in de gracht stortte.

Kasteel Bouvigne bij Breda, na de restauratie

Foto: Sybolt Voeten, Breda.

Boeverijen

Hoe oud het kasteel is, valt niet met zekerheid te zeggen. De oorspronkelijke naam „Boeverijen” komt al voor in 1425. Als kasteel wordt Bouvigne voor het eerst genoemd in 1554 toen joncker Jacop van Brecht er zijn testament maakte. Kort daarna is er sprake van ‚t Huys van Brecht of Boeveryen’; het was in die tijd al ‚een stenen huys begraven met grachten’ en ‚vuyten water opgemetst’.

Het is een rechthoekig gebouw door een stenen brug met het voorterrein verbonden. Er is wel verondersteld, dat de naam van het kasteel liet maken had met de familie Van der Boverien, die in de 14e eeuw in Breda leefde; het waren leenmannen van de heer van Breda. Het kasteel is in elk geval lange tijd in het bezit geweest van de jonkheren van Brecht tot omstreeks 1610. Toen ging Bouvigne over naar ridder Keermans, die het kasteel liet uitbreiden en het ook zijn huidige gedaante gaf.

Winterswijk wil Bleekhuis behouden

Enkele jaren later werd het kasteel eigendom van de prins van Oranje, Philips Willem, en na diens dood erfde prins Maurits het kasteel in Breda. Bij het beleg van de stad in 1637 door Frederik Hendrik speelde het kasteel nog een rol omdat op dat landgoed het hoofdkwartier van de prins gevestigd werd.

Er is even over gedacht om het kasteel in 1773 voor afbraak te verkopen omdat het zo in verval was geraakt. Er was zelfs al een opdracht daarvoor gegeven aan de rechtmeester der domeinen. Maar daartegen rees toch verzet en dank zij een rapport van metselaar M. v.d. Berg en timmerman B. Hofven werd het kasteel weer in ere hersteld en verkocht. Het veranderde nog herhaaldelijk van eigenaar.

Bouvigne werd uiteindelijk in 1930 op voorstel van de burgemeester van Ginneken, jhr. mr. Th. Serraris, door de gemeente gekocht, waardoor tevens verhinderd werd, dat er rondom het kasteel villa's werden gebouwd.

Bouvigne werd voor 50 jaar in huur gegeven aan de Pius X-stichting, voor vormingswerk van de vereniging van catechisten. Er werd toen ook een Bouvigne-stichting opgericht. Arbeidersmeisjes kregen vakantiemogelijkheden; er kwam een opleiding tot dienstbode, gezinsverzorgster en een katholieke volkshogeschool. Maar dat hield allemaal in, dat er rondom Bouvigne nog heel wat bijgebouwd werd, een vakantiehuis, een kapel in de tuin en nog heel wat andere opstallen 'door velen betreurd', zoals de geschiedschrijver Brekelmans terecht opmerkt.

De Groothoeve werd technisch centrum van het Waterschap; de neerhof administratief centrum en de kapel vergaderruimte. En opnieuw werd er gebouwd: een werkplaats met magazijnruimte. Het gehele complex doet door die 20e eeuwse ingrepen vreemd en soms ergerlijk aan. Maar het kasteel zelf is de moeite waard gebleven.

Anton van Oirschot

*) Ter gelegenheid van de voltooiing van alle verbouwings- en restauratiewerkzaamheden is een boekje uitgegeven van de gemeente-archivaris dr. F. A. Brekelmans: 'Kasteel Bouvigne Hoogheemraadschaps-huis', waaraan vele gegevens werden ontleend.

De gemeenteraad van Winterswijk heeft bij de minister van CRM bezwaar aangetekend tegen het voorstel van Gedeputeerde Staten van Gelderland om het zogenaamde „Bleekhuis" in Winterswijk uit het register van beschermde monumenten te schrappen. Een eventuele afvoering van de lijst van monumenten maakt herbouw van dit voor Winterswijk unieke monument op zijn minst discutabel, zo meent de Winterswijkse gemeenteraad.

Het Bleekhuisje, gebouwd in het midden van de vorige eeuw, is een vakwerkbouw, dat oorspronkelijk bestemd was voor het bleken van linnen. Dat wil zeggen: het was een vakwerkbouw, want in het voorjaar 1977 is het, op de twee schoorstenen na, volledig ingestort. Het feit dat het Bleekhuisje door de tand des tijds in een puinhoop is veranderd, was voor het dagelijks bestuur van de provincie Gelderland aanleiding om de minister van CRM te verzoeken het gebouw van de lijst van beschermde monumenten te schrappen. Volgens G.S. kunnen overheidsgelden, gelet op de toestand waarin het Bleekhuis momenteel verkeert, beter aan andere objecten worden besteed.

Burgemeester en wethouders van Winterswijk ontkennen niet, dat er in de opvatting van G.S. een kern van waarheid zit. Maar dat betekent niet dat afvoering van de lijst van beschermde monumenten moet worden bevorderd, zo menen zij.

Er bestaan al geruime tijd serieuze (particuliere) plannen om dit historische monument, een van de weinige waardevolle overblijfselen van de glorieus tijd van de textiel in Winterswijk, in zijn oude staat te herstellen. Er is een plan voor herbouw ingediend dat de volle instemming heeft van de onder het ministerie van CRM ressorterende Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Afvoering van de monumentenlijst zou een eventuele herbouw in de weg kunnen staan, zo stelt het Winterswijkse gemeentebestuur. En dat is het laatste wat men in deze Oost-Gelderse gemeente wil.

Wim Schepers

Het Bleekhuisje in Winterswijk vóór de totale instorting
Foto: Nieuwe Winterswijkse Courant

